

Hazai karrierkutatások szisztematikus szakirodalom elemzése, különös tekintettel az egyetemi hallgatókat vizsgáló tudományos szakcikkekre

Formádi Katalin – Papp Zsófia Márta

Pannon Egyetem

DOI: 10.15170/MM.2022.56.04.04.

A TANULMÁNY CÉLJA

A karrierkutatások népszerűsége töretlen a nemzetközi szakirodalomban, szinte bármilyen szakterületről, foglalkozásról legyen is szó. Jellemző ez a karrier utak/életutak esetében és a felsőoktatásban még részt vevő hallgatók elvárásainak, terveinek, motivációinak vizsgálatára vonatkozóan egyaránt. Jelen tanulmány célja a téma terület hazai kutatásaira épülő közlemények összegyűjtése és elemzése.

ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN

Kutatásunkban a szisztematikus szakirodalomelemzés módszerét alkalmazva a hazai MTMT rendszerben fellelhető tudományos folyóiratcikkek analízisét végezzük el. A szűrések után 75 tanulmány statisztikai és a témához szorosan kapcsolódó 28 tanulmány részletes elemzésére kerül sor.

LEGFONTOSABB EREDMÉNYEK

A vizsgálat során megállapítottuk, hogy a kapcsolódó hazai publikációk száma alacsony, de az utóbbi években növekedést mutat. A hazai szakirodalom szemlélése közben világossá vált, hogy a téma kutatása Magyarországon nem széleskörű, bizonyos szakterületekre korlátozódik (főleg a sport és az egészségügy áll a publikált tanulmányok többségének középpontjában). Más területek vagy csak érintőlegesen jelennek meg (pl. gazdaságtudományok), vagy egyáltalán nem kapcsolódik hozzájuk közlemény (pl. mérnöki karrier). A felsőoktatásban részt vevő hallgatókra vonatkozó vizsgálatok esetében a jövőre vonatkozó megkérdezések és a pályaválasztás mellett egy-egy speciális kutatás jelenik meg (pl. a személyes márkázás szerepe, vagy a Covid-19 hatása).

GYAKORLATI JAVASLATOK

A napjainkban, illetve esetenként már hosszú évek óta tapasztalható munkaerőpiaci problémák alapján feltelezhető lenne, hogy a felsőoktatásban részt vevő hallgatók karrier-elképzeléseikhez kapcsolódó kutatások virágkorukat élik. A szisztematikus szakirodalomelemzés eredményei alapján azonban megállapítható, hogy az ilyen kutatások terén komoly hiányosság mutatkozik. Bármely szakmáról legyen is szó, az ilyen jellegű vizsgálatok fontos és hiánypótló eredményeket hozhatnak, melyek a munkaerő-piaci szereplők és más döntéshozók számára is alapvetőek lehetnek a jövő tervezésekor.

Kulcsszavak: karrier, felsőoktatásban tanuló hallgatók, szisztematikus szakirodalomelemzés

BEVEZETÉS INTRODUCTION

Az egyetemi képzésben tanuló és végzős hallgatók karrierdöntéseinek, karriervárakozásainak vizsgálata kulcsfontosságú szerepet tölt be, hiszen választásuk a későbbi munkaerőpiaci helyzetüket határozza meg – és formálja a munkaerőpiacot magát is. A jelenleg felsőoktatásban résztvevő hallgatók karrierjük első lépésénél tartanak, amikor el kell dönteniük, merre induljanak a diplomaszerezést követően. A végzős hallgatók jelentik több szakma jövőjét, az ő választásuk kulcskérdés az adott szektor fenntartható működése szempontjából. Sok esetben a munkaerőhiány mérséklését eredményezheti az újonnan végzett diákok belépése a munkaerőpiacra. Ez különösen fontos a jelenlegi gazdasági és társadalmi körülmények között. A karrier (és a karrierrel kapcsolatos lépések) erősen függnek a strukturális tényezőktől, a tágabb környezettől, valamint az aktuális körülményekről.

A felsőoktatásban tanuló diákok motivációinak és elvárásainak, karrierdöntéseinek feltérképezése kifejezetten kutatott területnek számít a nemzetközi szakirodalomban (Getz 1994, Airey & Frontistis 1997, Richardson 2009, Richardson & Thomas 2012, Kim *et al.* 2016, Farmaki 2018, Ramakrishnana & Macaveiu 2019), ezért a kutatásunk során szisztematikus szakirodomelemzés módszerével vizsgáltuk meg a karrier utakkal, karrierdöntésekkel foglalkozó hazai kutatásokat, szakcikkeket.

Jelen kutatás célja, hogy rendszerezzük, áttekintsük az egyetemi hallgatók körében végzett hazai karriervizsgálatokhoz, karrier utakhoz és pályaelhagyáshoz kapcsolódó publikációkat. A magyar tudományos folyóiratokban megjelenő empirikus szakcikkék szisztematikus áttekintése során választ keresünk arra, hogy milyen szakterületeken, milyen témák vizsgálata jellemző, és milyen módszereket használnak a kutatók. A kutatásnak nem célja az áttekintett kutatási eredmények részletes ismertetése.

A témaválasztást alapvetően meghatározta, hogy (1) a karrier vizsgálata a külső tényezők miatt is egyre inkább aktuálisává válik, valamint (2) hiánypótló abban az értelemben, hogy erre a témára nem készült szisztematikus szakirodalomfeldolgozás, továbbá (3) a kapott eredmények új kutatási irányokhoz, kérdésekhez szolgáltattak alapot.

ANYAG ÉS MÓDSZER MATERIAL AND METHOD

A szisztematikus szakirodomelemzés módszertana

Methodology of systematic literature analysis

A szisztematikus szakirodomelemzés, mint kutatási módszer nem újszerű a tudományos diskurzusokban, korábban az egészségügyományban a klinikai gyakorlatot hatékonyan támogató tudományos kutatási módszerként vált népszerűvé, az eredmények gyakorlati fókuszú ismertetése miatt (Hajdú *és tsai* 2018), de egyre gyakrabban használják a társadalomtudományokban és a menedzsment szakirodalomban az elektronikus elérhető folyóiratok, adatbázisok és egyéb források növekvő száma miatt.

A szisztematikus szakirodalmi áttekintés célja, hogy egy adott időszakra és kiválasztott témára vonatkozóan összefoglalja a vizsgált téma főbb megközelítéseit, áttekintse az alkalmazott elméleti háttereket, bemutassa az eddig született főbb kutatási eredményeket és azok kutatási módszertanát, és nem utolsósorban rávilágítson az új kutatási irányokra, résekre és az esetleges földrajzi különbségekre (Webster & Watson 2002, Rowley & Slack 2004, Fenyvesi & Vágány 2019, Ásványi *és tsai* 2021).

Egy ilyen tanulmány segíthet tehát a kérdésfeltevésben, abban, hogy a jövőbeli kutatások alapjául szolgáló kutatási kérdések megfogalmazásra kerüljenek. Segíthet meghatározni, hogy mely témák vannak fókuszban, és melyek azok, amelyek kevésbé szerepeltek korábbi kutatásokban – avagy akár hiányterületként értékelhetők, de alkalmas lehet trendek azonosítására is: a korábbi kutatások szemlészésével a bekövetkezett változások és a jövőbeni fejlemények iránya egyaránt meghatározható.

A szisztematikus szakirodomelemzés fő előnye, hogy bár az irodalmak feltárása és feldolgozása során szubjektív lehet a kiindulópont (például kulcsszavak kiválasztása), ugyanakkor a további rögzítési, szelektálási, feldolgozási folyamat, a metaanalízis már objektivitást biztosít a szerzők számára (Gough *et al.* 2012, Mack 2016, Bilicz 2021, 676). Több tanulmány kritikusan áttekintett adatainak matematikai-statisztikai módszerekkel történő egyesítéséből, új számszerű adatok létrehozására van lehetőség a metaanalízis során (Kamarási – Mogyorósy 2015, 1525). A kiválasz-

tott tanulmányok több szempontból is eltérhetnek egymástól, akár tudományos háttérüket tekintve is, de a megfelelő statisztikai módszerekkel standardizálható az eredmény. Maga a feldolgozás módja előre meghatározott protokoll szerint történik – előzetesen kijelölt kutatási irányok, kutatási kérdések vagy szűkebb elemzési kérdések mentén.

A módszer további előnyei, hogy a kapott irodalmak szintézise többet jelent a témához kapcsolódó szakirodalmak gyűjtésénél, egyszerű összegzésénél, mert összehoz különböző tudományos háttérrel készített szakcikkeket, „egymásba építi a különböző feldolgozott szakirodalmak eredményeit” (Bilicz 2021, 677.). Ennek eredményeként szűkebb területek eredményeit képes feltárni és új kutatási irányokat kijelölni. A szisztematikus szakirodalomfeldolgozás hátránya a magas idő- és erőforrásigénye, amit a keresésre, szintetizálásra fordítanak a szerzők, de a kapott eredmények mélysége, előnyei sok esetben ellensúlyozzák azt.

A kutatás célja

The aim of the research

Kutatásunk célja az egyetemi hallgatók karrierjéhez kapcsolódó hazai szakirodalmak szisztematikus áttekintése, melynek keretében a korábbi publikációk, kutatások alapján azonosítottuk a témához kapcsolódó alapfogalmakat, kulcstényezőket. A hazai forrásgyűjtés spektrumát nem szűkítettük le egy-egy területre, kutatásunk arra irányult, hogy

megvizsgáljuk és összegezzük milyen tudományterületen vizsgálták a felsőoktatásban résztvevő hallgatók karrierdöntéseit, a végzés utáni karrier elképzeléseit és milyen témakörökben. A karrier utakat, karrierdöntéseket elemző cikkek feldolgozása az alábbi kutatási kérdések mentén valósult meg:

1. A karrierdöntések mely aspektusait és területeit vizsgálják a szakcikk, milyen szakterületeken?
2. Milyen kutatási módszereket és mekkora mintát alkalmaznak a mérésre?
3. Milyen kutatási részek azonosíthatók a mérésre vonatkozóan?

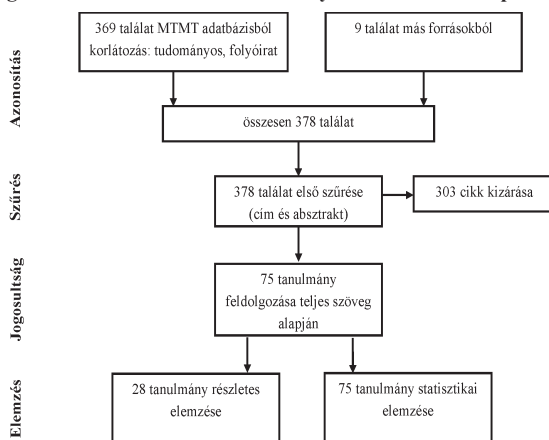
A kutatás folyamata

The research process

Jelen tanulmányban a szisztematikus szakirodalomfeldolgozás módszerét alkalmaztuk a fent leírtak, illetve a PRISMA modell módszertana (Liberati *et al.* 2009) szerint (1. ábra), az alábbi lépéseket követve:

1. Kutatási célok definiálása;
2. Adatgyűjtés, megbízható források kiválasztása;
3. Külső validálás: a meghatározott kritériumoknak való megfelelés vizsgálata az absztraktok alapján;
4. Belső validálás: teljes szöveg értékelése;
5. A kiválasztott szakirodalmak eredményeinek összesítése, metaanalízis.

1. ábra: A szisztematikus keresés lépéseinek és találati eredményeinek PRISMA folyamatábrája
Figure 1. PRISMA flowchart of the systematic search steps and results

Forrás: saját szerkesztés

A keresést a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázis segítségével végeztük, hiszen kifejezetten magyar nyelvű publikációkat kerestünk. A címben, absztraktban és kulcsszavakban való keresés során a „karrier”; „pályaelhagyás”; „pályakövetés”; „egyetemi hallgatók” kifejezéseket használtuk, az így kapott találatokat szűkítve: csak a tudományos és csak a folyóiratokban megjelent publikációkat vettük figyelembe. A választás indoka, hogy a kutatási eredmények publikációjának elsődleges platformja hazánkban is a folyóirat, illetve igyekeztünk kizárni ezzel a szürke irodalmat. A keresést korlátoztuk ezenkívül időben is: kifejezetten az utóbbi 22 évet vettük alapul, vagyis csak a 2000 után megjelent szakcikkekkel foglalkoztunk.

A szűkítések nélkül a témához kapcsolható mintegy 1162 közleményből így maradt 369, melyeket első körben külső validálásnak vetettük alá. Azokat a forrásmunkákat, melyek a címük és absztraktjuk alapján a kritériumoknak nem feleltek meg (például a leíró jellegű, kutatást nem tartalmazó munkákat), kizártuk, ahogyan azokat a cikkeket is, melyek nem voltak elérhetőek. A belső validálás során, így 75 tanulmány teljes szövegének feldolgozására került sor, melyek közül végül 28 bizonyult teljes egészében a kutatáshoz köthető találatnak.

A KUTATÁS EREDMÉNYEI RESEARCH RESULTS

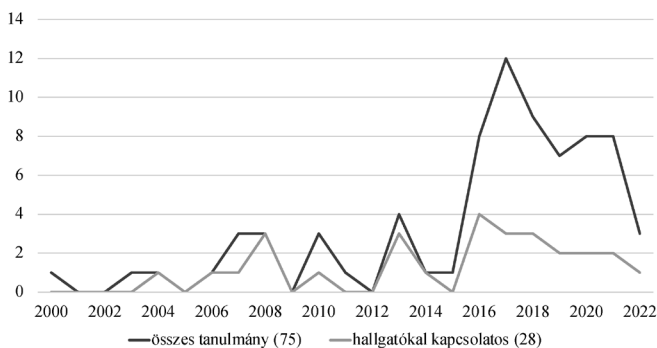
Alapadatok – a kutatások megjelenési helye, ideje, jellemzői

Baseline data - where, when and what the research was published

A beválogatott 75 tanulmány mindegyike hazai karriervizsgálatot tartalmazott, azonban nemcsak hallgatókra vonatkozott: számos tanulmány foglalkozott életutakkal, avagy korábbi hallgatók által bejárt karrier utak elemzésével. A végső kiválasztásnál ezért azoknak végeztük el a részletes elemzését, melyek kifejezetten a felsőoktatásban éppen részt vevő hallgatókkal foglalkoztak (28 tanulmány).

A teljes tanulmány-sokaságban (75 tanulmány) az egyetemi hallgatók mellett jellemző volt középiskolás diákok, friss diplomások, avagy már dolgozók vizsgálata is (24%) – utóbbi esetében általában pályakövetéses kutatásról beszélhetünk, esetenként a DPR-elemzések jelentek meg. Meglévő adatbázisok, statisztikai adatok elemzése szintén előfordult. A keresés során a 2000 és 2022 közötti időszakra összpontosítottunk – de azt tapasztaltuk, hogy a tanulmányok publikálásának időpontjára jellemző, hogy a többség (73%) 2016 után jelent meg (2. ábra). A legtöbb tanulmány a 2017-es évhez köthető (16%), de valamivel több, mint 10% jelent meg 2018-ban, 2020-ban és 2021-ben is. Jól látszik tehát a téma egyre népszerűbbé válása.

2. ábra: A vizsgált tanulmányok megoszlása megjelenési évük és témájuk szerint
Figure 2. Breakdown of the studies examined by year of publication and subject

Forrás: saját szerkesztés

A publikációk megjelenési helyét tekintve kiemelkedik a Közgazdasági szemle (13%), az Educatio folyóirat (11%) és a Munkaügyi szemle (9%). Más, magasabb kategóriás folyóiratokban csak egy-egy, a témában készült tanulmány érhető el (pl. Vezetéstudomány, Tér és Társadalom, Magyar Tudomány, Marketing & Menedzsment), viszont jellemző számos szak-specifikus folyóirat (pl. Magyar Sporttudományi Szemle, Nővér, Orvoslás és Társadalom, stb.). Ennek megfelelően a tanulmányok középpontjában is változó célcsoport áll. Több cikk (14%) foglalkozik sporttal, a sportolók karrierjével, de még erősebben (19%) van jelen az egészségügyi karrier különféle vetületeinek (pl. családorvos, védőnő, diplomás ápoló) vizsgálata is, és egyes kutatások a gazdaságtudományi karok hallgatóit vizsgálják (többnyire szakok közötti különbségtétel nélkül). A tanulmányok 10%-ában történik meg a nemek szerepének bevonása. Érdekes, hogy négy olyan cikk is előfordul, amelyben csak az egyik nem képviselői állnak a vizsgálat középpontjában: két tanulmány a nőekkel foglalkozik (pl. Czeglédi 2007), míg a másik kettő kizárólag a férfiakkal (pl. Juhász és tsai 2017).

A vizsgált tanulmányokban alkalmazott módszertan ***Methodology used in the studies examined***

Módszertan tekintetében a vizsgált 75 tanulmány 64%-a kérdőíves kutatásra épül. Emellett primer kutatások esetében jellemző még az interjú, mélyinterjú, és egy-két tanulmányban a fókuszcsoport alkalmazása is (jellemzően kiegészítő jelleggel interjú vagy kérdőív használata mellett). A kérdőíves kutatások esetében viszonylag nagy az átlagos mintanagyság (486 fő), azonban nagy a szórás is: jellemző, hogy a megkérdezettek száma vagy 100 fő körüli, vagy ezres, többeszes nagyságrendű.

A részletesebb elemzésbe bevont tanulmányok közös jellemzője, hogy mindegyikben a felsőoktatásban résztvevő hallgatók megkérdezése a központi elem. Ezeknek a tanulmányoknak a főbb jellemzőit egy táblázatban foglaltuk össze (1. táblázat), mely az alábbi információkat tartalmazza:

- a publikáció megjelenésének éve;
- a tanulmány szerzői;
- a megkérdezettek köre (konkrétan melyik hallgatóközösségre irányult a vizsgálat);
- a minta nagysága;
- és a tanulmányhoz kapcsolódó kulcsfogalmak.

Az 1. táblázat alapján is jól látható, hogy ebben a csoportban is az egészségügyi szakos egyetemistákkal, orvostanhallgatókkal kapcsolatos kutatások adják a többséget. A megkérdezettek tekintetében kiemelkedik a Debreceni Egyetem – más, nem hallgatókkal végzett, de karrierkutatásra irányuló cikkek esetében is jellemző ez a debreceni „csomópont”.

A részletesen vizsgált tanulmányok jellemzői ***Features of the studies examined in detail***

A szisztematikus irodalomelemzés alapjául választott témában íródott folyóiratcikkek közös jellemzője, hogy a kutatás központjában egyetemi hallgatók állnak, akiket a karrierrel, pályaválasztással kapcsolatban kérdeznek. A kutatott témák tekintetében ez a 28 tanulmány három fő csoportra osztható:

- 1) az egyetemre jelentkezést megalapozó pályaválasztásra vonatkozó kutatások,
- 2) jövőbeli karrierrel kapcsolatos kutatások,
- 3) egyéb, speciális kutatások.

A speciális kutatások között számos akad, mely a jövőre irányul – azonban a kutatási kérdés sajátos mivolta miatt nem illeszkedett szervesen a jövőre vonatkozó más kutatások sorába. A 3. ábra az egyes témacsoportokhoz kapcsolódó kutatási altémákat mutatja be úgy, hogy az egyes altémák azonos színűek, a téglalapok (dobozok) mérete pedig az adott terület súlyát jelzi.

A módszereket tekintve ebben a csoportban jóval jellemzőbb a kérdőíves megkérdezés, mindössze 5 tanulmány alkalmazott más módszert: egy mélyinterjú megkérdezésre, egy fókuszcsoportos vizsgálatra épült, és három tanulmány használta a GUESSS adatbázist. A GUESSS adatbázison kívül más, a szerzők által végzett kutatások esetében is előfordult, hogy egy adatfelvétellel nyert adatbázist több tanulmányhoz használtak fel, például a válaszok számának korlátozásával (csak egy adott csoport eredményeire fókuszálva), vagy más-más kutatási problémát helyezve a középpontba.

Annak függvényében, hogy milyen tudományterületen tanuló egyetemi hallgatókra irányult a kutatás, szintén kirajzolódik néhány csomópont. Három tanulmány köthető a sporthoz: kettő testnevelés szakos hallgatókat vizsgált, egy pedig olyanokat, akik sport ösztöndíjasok. Másik három tanulmány gazdaságtudományi karok hallgatóit kutatja (vegyesen), melyből két cikkben ugyanaz, a Debreceni Egyetemen elvégzett kérdőívesítés adja

I. táblázat: A hallgatókkal kapcsolatos tudományos folyóiratcikkek 2000 és 2022 között
Table 1. Student-related scientific journal articles between 2000 and 2022

	Publ. éve	Szerzők	Megkérdozettek köre	Minta mérete	Kulcsfogalmak
1.	2004.	Kovácsné Tóth Á., Feith H. J., Balázs P.	több hazai egyetem harmad-és negyedéves diplomás ápoló hallgatói	226	pályaválasztási motiváció, elhelyezkedési tervek, szakma értékelése
2.	2006.	Feith H. J., Kovácsné Tóth Á., Balázs P.	Semmelweis Egyetem és Debreceni Egyetem ötödéves orvostanhallgatói	117	az orvostanhallgató-nők jövőképe, karrier- és családtervek
3.	2007.	Szerb L., Márkus G.	több hazai egyetem gazdasági-üzleti, mérnöki-informatikai, bölcsész és természettudományi területek hallgatói	3346	felsőoktatási környezet, vállalkozói életpálya választása, GUESSS*
4.	2008.	Kovácsné Tóth Á., Feith H., Balázs P., Dusek T.	több hazai egyetem nappali tagozatos ápoló és pedagógus szakos hallgatói	783	ápoló és pedagógus hallgatók összehasonlítása, a pályák presztízisének vizsgálata
5.	2008.	Molnár R., Nyári T., Molnár P.	két hazai egyetem általános orvostanhallgatói	503	pályaszocializáció, pályaelhagyás, hivatástudat
6.	2008.	Tóth T.	Semmelweis Egyetem elsőéves hallgatói	150	pályaválasztás, értékattitűd, egészségügyi hallgatók
7.	2010.	Kiss Z.	több hazai egyetem testnevelés műveltségi terület, tanító szakos hallgatói	159	testnevelés szakos hallgatók, pályaválasztás, pályán maradás
8.	2013.	Czegléci Cs., Juhász T.	közép-magyarországi nappali tagozatos egyetemi hallgatók	19	egyetemválasztás, karrier és család összehangolása, pálya-lehetőségek
9.	2013.	Pividaychik O., Popovich A., Báthori-Tárczy Z., Afanasjev D.	több hazai egyetem végzős hallgatói	138	munkaérték, munkaérték-preferencia, motivációk, szakma megítélése, egyetemi karok presztízse
10.	2013.	Orosz H., Szabó H., Kiss J.	több hazai egyetem több szakjának hallgatói	151	pálya-és egyetemválasztás, munkaérték, összehasonlítás
11.	2014.	Kovács N., Reisinger A.	hazai felsőoktatási intézmények hallgatói	5677	vállalkozás alapítása, családi vállalkozás folytatása, karrierelvárások, GUESSS*
12.	2016.	Lenténé Puskás A.	a Debreceni Egyetem sportosztóndíj pályázatot benyújtott hallgatói	159	karriertervezés, sport iránti elkötelezettség, sport és tanulás egyensúlya
13.	2016.	Gergely É.	Debreceni Egyetem két karának alap- és mesterszakos hallgatói	125	karrier-értelmezés, karrierhorogony elmélet
14.	2016.	Uhlár Á., Szemes Á., Tóth L.	Testnevelési Egyetem testnevelő tanárképzésre járó hallgatói	107	pályaválasztási motiváció, tanári pályán maradás
15.	2016.	S. Gubik A., Farkas Sz.	hazai felsőoktatási intézmények hallgatói	29228	karrier motívumok, időbeli változás, GUESSS*

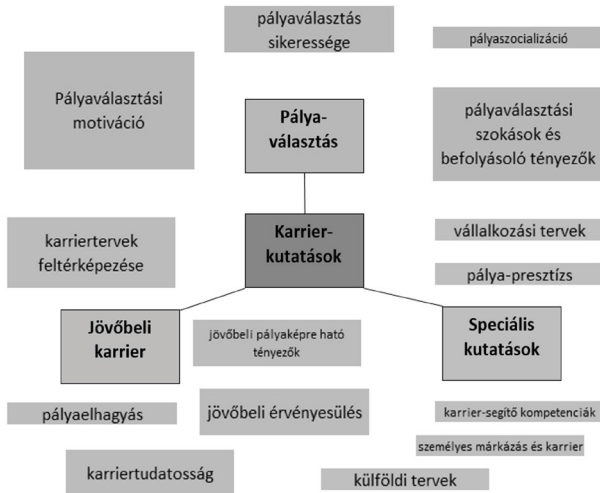
1. táblázat folytat.: A hallgatókkal kapcsolatos tudományos folyóiratcikkek 2000 és 2022 között
Table 1 continue. Student-related scientific journal articles between 2000 and 2022

	Publ. éve	Szerzők	Megkérddezettek köre	Minta mérete	Kulcsfogalmak
16.	2017.	Gergely É., Szabó Á.	Debreceni Egyetem alap- és mesterszakos női hallgatók	100	női karrier, női szerepek, karrier tervek
17.	2017.	Dombi E., Roszik D.	Szegedi Tudományegyetem hallgatói	284	elhelyezkedési esélyek, tanulás melletti munkavállalás
18.	2017.	Szondi R.	Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi kar hallgatói	266	karriermotívumok, elvárások
19.	2018.	Györfly Zs., Szél Zs.	négy magyar egyetem végzős orvostanhallgatói	165	külföldi munkavállalási szándék, visszatérési tervek
20.	2018.	Kupeczik É.	Debreceni Egyetem ápolási és betegellátás alapszak hallgatói	307	mintakép szerepe, a pályaválasztás életkora
21.	2018.	Szondi R.	Debreceni Egyetem hallgatói	266	karriermotívumok, szükséges kompetenciák
22.	2019.	Mohos A., Varga A., Markó-Kucséra M., Kabalay L., Torzsa P.	Szegedi Tudományegyetem negyedéves és ötödéves orvostanhallgatói	93	családorvos pályaválasztása, motivációk, befolyásoló tényezők
23.	2019.	Mohácsi M., Fényes H.	több hazai egyetem másodéves nappali tagozatos hallgatói	934	karriertudatosság, perzisztencia
24.	2020.	Papp-Váry Á., Hajnal M., Czeglédi Cs.	Budapesti Metropolitan Egyetem hallgatói	158	személyes márkázás és karrierépítés kapcsolata
25.	2020.	Mohácsi M., Fényes H.	több hazai egyetem másodéves nappali tagozatos hallgatói	2199	karriertudatosság, összehasonlítás
26.	2021.	Fényes H., Mohácsi M., Pusztai G.	Magyarország keleti régiójának, és négy szomszédos ország intézményeinek hallgatói	2199	karriertudatosság, nemzetközi összehasonlítás
27.	2021.	Formádi K., Gyurácz-Németh P.	Pannon Egyetem turizmus-menedzsment szakos hallgatói	15	munkaorientáció, karrier várakozások, Covid-19 hatása
28.	2022.	Dániel B., Incze H.	magyar (nemzetiségi) hallgatók 4 erdélyi egyetemről	1065	vállalkozási hajlandóság, karrierhabitus

Forrás: saját szerkesztés

Megjegyzés: * A GUESSS (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey) egy az egyetemi hallgatók vállalkozásindítással kapcsolatos elképzeléseit és a vállalkozási tevékenységét vizsgáló nemzetközi kutatás, melynek adatbázisa elérhető.

3. ábra: Az egyetemi hallgatók vizsgáló karrierkutatások téma szerinti megoszlása
Figure 3. Breakdown by topic of career research on university students

Forrás: saját szerkesztés

az alapot. Ezek a kutatások a karriermotívumokat és –elvárásokat vizsgálják, valamint arra keresnek választ, hogy a sikeres karrierhez milyen kompetenciák szükségesek. A harmadik tanulmány a Metropolitan Egyetem hallgatóit kérdezte abban a nagyon speciális témában, hogy milyen szerepe van a személyes márkának a hallgatók tekintetében, illetve véleményük szerint a karrierépítésben.

A tanulmányok harmada esetében a kutatások nem szak-specifikusak. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezett hallgatók vagy ugyanazon egyetem különböző karain és különböző szakjain tanulnak, vagy akár több különböző egyetemen. Ezen kutatások esetében nem látszik tudatosság a kiválasztott szakok tekintetében – esetenként úgy tűnik, hogy az elsődleges cél az volt, hogy minél több válaszadó kerüljön a mintába. Erre utal az is, hogy a tanulmányokon belül sincsenek szak-specifikus elemzések.

A leginkább koherensnek az egészségügyi szakok hallgatóira irányuló kutatások halmaza tűnik.

Orvosi egyetemek hallgatóinak vizsgálata

Survey of students in medical schools

Az egészségügy jelentős arányt képvisel a vizsgált kutatásokban: a tanulmányok harmadában (9db) jelenik meg orvostanhallgató (4db) vagy ápoló, mentőtiszt, szülésznő, stb. A kutatások témájukat tekintve is konzisztensek: többségük arra a problémára alapszik, hogy az egészségügyben jelentős a munkaerőhiány, a pályaelhagyás és az elvándorlás. Noha ezek a jelenségek már 2004 óta jelen vannak (Gyórfi – Szel 2018), megoldásuk nem rendezett – azaz az egészségügy hosszan tartó humán erőforrás krízissel küzd (Kupeczik 2018). Ennek megfelelően a tanulmányok szinte a teljes vizsgálati időszakot felölelik (az első tanulmány 2004-ben, az utolsó 2019-ben íródott), illetve több kutatás is visszautal korábbi, az 1990-es években publikált eredményekre.

A kutatások többsége a hallgatók jövőre vonatkozó terveit vizsgálja, konkrétan az alábbi vonatkozásokban:

- elhelyezkedési tervek (pályaelhagyás);
- külföldi munkavállalás mozgatórugói és a hazatérés motívációi;
- az egészségügyi pálya értéke, megítélése, presztízse;
- család és karrier egyensúlya.

A KUTATÁS KORLÁTAI LIMITATIONS OF THE RESEARCH

A kutatás egyik korlátja, hogy a hazai szakirodalomban fellelhető lektorált szakkikkek száma a vizsgált témában viszonylag alacsony, ennek megfelelően az elérhető hazai források száma nem alkalmas egy-egy tudományterület/képzési terület/szakma alaposabb elemzésére, inkább csak általános észrevételeket lehet megfogalmazni.

A másik korlátot jelenti, hogy a bemutatott, hazai szakirodalomra irányuló elemzés eredményei nem összehasonlíthatók ugyanezen kategória (folyóirat-cikk) nemzetközi bázisával – főleg annak okán, hogy utóbbi lényegesen elérő nagyságrendet képvisel.

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK CONCLUSIONS, RECOMMENDATIONS

A hazai szakirodalmak alapján látható, hogy karrierkutatások általánosságban főleg a sport, az egészségügy és a pedagógus szakmában jellemzőek, így új irányt jelenthet más szakmák/szakterületek bevonása. A kifejezetten a felsőoktatásban tanuló hallgatók vonatkozásában további kutatási rések azonosíthatók.

Az egészségügyben például a tapasztalható és látványos pályaelhagyásra és elvándorlásra válaszképpen számos tanulmány foglalkozott az egyetemi hallgatók elvárásainak, karrierterveinek feltérképezésével. Napjainkban ugyanezen problémák számos más szakmában is jelentkeztek – ugyanakkor az orvostudományhoz kapcsolódó karrierkutatások példáját nem követték más szakterületekhez kötődő, átfogó kutatások. Akár témáikat, akár módszereiket tekintve ezek a kutatások best practice alapot nyújthatnak más területek vizsgálatához.

A szisztematikus szakirodomelemzés eredményeképpen az alábbi kutatási területek rajzolódtak ki, melyek vizsgálata szükséges lenne:

- teljesen hiányzik egyes tudományterületek vizsgálata, például a mérnöki területhez kapcsolódó szakok;
- fontos lenne szak-specifikus felméréseket készíteni. Noha egyes kutatási témák esetében hasonló lehet a hallgatók felfogása (pl. család és munka egyensúlya), számos tekintetben lehetnek eltérések annak tükrében, hogy a hallgató milyen pályára készül. Szép példája ennek is az egészségügy: az úgynevezett „segítő munkakörök” (Tóth 2008)

esetében például egészen más eredmények várhatóak a munkaérték tekintetében, mint más szakoknál.

- különösen fontosnak találjuk azoknak a szakmáknak a vizsgálatát, ahol komoly a pályaelhagyás. Egy ilyen jellegű kutatás kitérhetne arra, hogy már az egyetemi évek alatt is van-e jele a pályaelhagyásnak, és ha igen, mit lehet tenni ellene a képzés során. Ilyen kritikus terület például a pedagógus szakma, vagy a turizmus-vendéglátás.
- érdekes és hasznos kutatási téma a karrierdöntések időszakos változásának vizsgálata: azok időbeli alakulása, a hatótényezők feltárása és elemzése mind az egyetemi tanulmányok alatt, mint utána. Az így kapott eredmények több szakterületre vonatkozóan összehasonlító elemzések alapját is képezhetik.

ÖSSZEFOGLALÁS SUMMARY

A szisztematikus irodomelemzés fontos kutatási résekre képes rávilágítani, amelyeket a vizsgált szempontok szerint csoportokba sorolhatunk aszerint, hogy a kutatás céljára, a kutatási témára vagy az alkalmazott módszertanra vonatkoznak. Ez az elemzés segít a téma iránt érdeklődőknek új kutatási területek feltárásában és elmélyülésében.

A következőkben kutatási kérdések szerint összefoglaljuk a legfontosabb eredményeket. Első kérdésként azt vizsgáltuk meg, hogy a karrierdöntések mely aspektusait és területeit vizsgálják a cikkek, milyen szakterületeken. A hazai szakirodalmak alapján látható, hogy karriervizsgálatok tekintetében elsősorban a sport, az egészségügy területe és a pedagógus szakmák rajzolódnak ki, míg a felsőoktatási képzésben még képzésben résztvevő hallgatókkal kapcsolatban az egészségügyi szakok vizsgálata jellemző. Jelen kutatás keretében kizárólag hazai szisztematikus irodomelemzést végeztünk, amelynek során kirajzolódott, hogy szakterülettől függetlenül, a hazai egyetemisták körében korábban nem készült hazai országos szinten átfogó kutatás és hazai szakirodalmi áttekintés sem.

Érdekes tanulság, hogy a feldolgozott szerzők között nincsen összefüggés, nem figyelhető meg a tudás hálózatosodása a hazai szakirodalom alapján. Földrajzi és képzési területi lefedettségben is óriási feltáratlan területek vannak – a vizsgált időszakban kiemelkednek az egészségügy és a sporttanulmányok területén végzett kutatások, illetve a kutatások többsége egy-egy egyetemhez köthető.

Második kutatási kérdésünkre, miszerint milyen kutatási módszerek és mekkora mintát alkalmaznak a mérésre azt a választ kaptuk, hogy az alkalmazott módszertanok között a kvantitatív kérdőíves kutatások vannak túlsúlyban – különösen a hallgatói vizsgálatok esetében. A kvalitatív módszerek egy-egy kutatásra jellemzőek, de a szerzők igen változatos formákat használtak az egyes témakörök felkutatására. Ezek kombinációja pontosíthatja a kutatási eredményeket. A mintanagyságot tekintve nagy a szórás: az átlagos mintanagyság 486 fő.

A harmadik kutatási kérdés a kutatási rések beazonosítására irányult. Erre vonatkozóan megállapítottuk, hogy a téma számos, még kiaknázatlan lehetőséget rejt – a hallgatókra vonatkozó kutatások tekintetében is. A kutatás hiánypótló lenne, különösen a Covid-19 utáni, inflációs és gazdasági recessziós helyzetben, amikor még nagyobb a gazdasági

és társadalmi relevanciája a végzett egyetemisták karrierdöntéseit vizsgáló kutatásoknak. Több szakterületen is (pl. az üzleti tudományokban) a fennálló munkaerőhiány miatt létkérdés a megfelelően képzett munkaerő felvétele és megtartása, így az adott szakképzésben tanuló végzés előtt álló diákok percepcióinak megismerése is.

Jelen tanulmány hozzáadott értéke, hogy a feldolgozott cikkek kutatási céljai és módszertana mentén segítenek beazonosítani a kutatási réseket és a jövőbeli kutatások fő irányáiban is eligazodást nyújtanak a témával foglalkozó kutatók és oktatók számára.

HIVATKOZÁSOK REFERENCES

- Airey, D., Frontistis, A., (1997), Attitudes to careers in tourism: an Anglo Greek comparison. *Tourism Management*. 18 (3) 49–158. DOI 10.1016/S0261-5177(96)00116-1
- Ásványi K., Zsóka Á., Fehér Zs. (2021), Fenntarthatósági kurzusok hatásvizsgálatának értékelése: szisztematikus szakirodalmi áttekintés. In: Mitev A., Csordás T., Horváth D., Boros K. (szerk.), Post-traumatic marketing: virtuality and reality. *Proceedings of the EMOK 2021 International Conference*. Corvinus University of Budapest. 226-234.
- Bilicz D. (2021), A hálózatok és a kapcsolatok szerepe az innovációban és a tudás áramlásában. Szisztematikus szakirodalmi áttekintés. *Közgazdaság Szemle*, 68 (6) 674-698. DOI: 10.18414/KSZ.2021.6.674
- Czeglédi, Cs. (2007), A női vezetők munkával való elégedettség. *Marketing és Menedzsment*. 41 (4-5) 141-145.
- Czeglédi Cs., Juhász T. (2013), A karrier és család összehangolásának elképzelései nappali hallgatók körében. *Educatio*. 22 (3) 413-418.
- Dániel B., Incze H. (2022), Egyetemisták karrierhabitusai és vállalkozói hajlandósága. *Korunk (Kolozsvár)*. 33 (5) 9-26.
- Dombi E., Roszik D. (2017), Elhelyezkedési esélyek vizsgálata a Szegedi Tudományegyetem hallgatóinak körében. *Opus et Educatio*. 4 (3) 316-331.
- Farmaki, A. (2018), Tourism and hospitality internships: A prologue to career intentions? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*. 23. 50–58. DOI 10.1016/j.jhlste.2018.06.002
- Feith H., Kovácsné Tóth Á., Balázs P. (2006), Az ötödéves orvostanhallgató-nők karrier- és családtervei. *Lege Artis Medicinæ*. 16 (6) 585-589.
- Fényes H., Mohácsi M., Pusztai G. (2021), Belépéskori és tanulmányok alatti karriertudatosság a felsőoktatásban. *Civil Szemle*. 4. 69-87.
- Fenyvesi É., Vágány J. B. (2019), A rejtett gazdaság néhány területének szisztematikus szakirodalmi áttekintése. *Közgazdasági Szemle*. 67 (5) 512-532.
- Formádi K., Gyurácz-Németh P. (2021), Turisztikai karrierperspektívák vizsgálata a Covid19-járvány árnyékában – Turizmus-menedzsment mesterszakos hallgatók percepciói. *Turizmus Bulletin*. 4. 14-25.
- Getz, D. (1994), Students' work experiences, perceptions and attitudes towards careers in hospitality and tourism: a longitudinal case study in Spey Valley, Scotland. *International Journal of Hospitality Management*. 13(1). 25–37. DOI 10.1177/004728759403300285
- Gergely É. (2016), Karriervizsgálatok egyetemisták körében. *Közép-Európai Közlemények*. 9 (2) 134-145.
- Gergely É., Szabó Á. (2017), Női karrier vizsgálata felsőoktatásban tanulók körében. *Régió kutatás Szemle*. 2 (1) 201-212.
- Gough, D., Thomas, J., Oliver, S. (2012), Clarifying differences between review designs and methods. *Systematic Reviews*. 1 (1) 28-37.
- Gyórfy Zs., Szél Zs. (2018), Magyarországi orvostanhallgatók külföldi munkavállalási szándékai. *Orvosi Hetilap*. 159 (1) 31-37.
- Hajdú Zs., Pálfi E., Fekete M. (2018), Szisztematikus szakirodalom-kutatás és -elemzés a Hashimoto-tireoiditisz betegségben alkalmazható dietetikai intervenciókról, különös tekintettel a gluténmentes étrendre. *Új diéta*. 27 (4) 20-25.
- Juhász T., Chovan B., Tóth A. (2017), A férfi karriertervezés. *Opus et Educatio: Munka és Nevelés*. 4 (3) 305-315.
- Kamarási V., Mogyorósy G. (2015), Szisztematikus irodalmi áttekintések módszertana és jelentősége. Segítség a diagnosztikus és terápiás döntésekhez. *Orvosi Hetilap*. 156 (38) 1523-1531.
- Kim, S., Jung, J., Wang, K. C. (2016), Hospitality and tourism management students' study and career preferences: Comparison of three Asian regional groups. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*. 19. 66–84. DOI 10.1016/j.jhlste.2016.05.002

- Kiss Z. (2010), A testnevelés műveltségterület hallgatók pályaválasztásának és pályán maradásának jellemzői. *Képzés és Gyakorlat*. 8 (3-4) 111-118.
- Kovács N., Reisinger A. (2014), Felsőoktatási hallgatók vállalkozói karrierelvárásait befolyásoló tényezők feltérképezése. *Társadalomkutatás*. 32 (3) 278-294.
- Kovácsné Tóth Á., Feith H., Balázs P. (2004), A diplomás ápoló hallgatók pályaválasztási motivációja és pályaelhagyás. *Nővér*. 17 (6) 9-13.
- Kovácsné Tóth Á., Feith H., Balázs P., Dusek T. (2008), Összehasonlító presztízsvizsgálat diplomás ápoló hallgatók és pedagógus hallgatók körében. *Nővér*. 21 (2) 19-28.
- Kupeczik É. (2018), Az ápolás-és betegellátás alapszakos hallgatók karrieraspirációit befolyásoló tényezők vizsgálata. *Acta Medicinæ et Sociologica*. 9 (különszám) 82-98.
- Liberati, A., Altman, D. G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gotzsche, P. C., Ionnidis, J. P. A., Clarke, M., Devereaux, P. J., Kleijnen, J., Moher, D. (2009), The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate healthcare interventions: explanation and elaboration. *BMJ* 339:b2700
- Lenténé Puskás A. (2016), A karriertervezés dimenziói és a sport iránti elkötelezettség változásai élsportoló egyetemi hallgatók körében. Taylor: Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat: *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei*. 8 (3) 143-150.
- Mack, C. (2016), How to Write a Good Scientific Paper: Review Articles. *Journal of Micro/ Nanolithography. MEMS, and MOEMS*, 15 (2) 020101.
- Mohácsi M., Fényes H. (2019), Karriertudatosság és perszisztencia a felsőoktatási hallgatók körében. *Gazdaság és Társadalom*. 12 (2) 109-122.
- Mohácsi M., Fényes H. (2020), A karriertudatosság és az arra ható tényezők a felsőoktatási hallgatók körében. Egy közép-kelet-európai régióban végzett kutatás eredményei. *Tér Gazdaság Ember*. 8 (3) 47-61.
- Mohos A., Varga A., Markó-Kucsera M., Kabalay L., Torzsa P. (2019), A családorvoslás mint karrier. Orvostanhallgatók pályaválasztással kapcsolatos vélekedései és motivációi. *Orvoslás és Társadalom*. 29 (12) 627-634.
- Molnár R., Nyári T., Molnár P. (2008), Az orvostanhallgatók pályán maradásra, pályaelhagyásra vonatkozó elképzelései. *Orvosi Hetilap*. 149 (18) 843-848.
- Orosz H., Szabó H., Kiss J. (2013), Ungvári és nyiregyházi egyetemi hallgatók pályaválasztási attitűdjei és pályaképének főbb értékrendi alapjai. *Acta Medicinæ et Sociologica*. 4 (10) 109-125.
- Papp-Váry Á., Hajnal M., Czeglédi Cs. (2020), A személyes márkázás hatása a karrierépítésre. Egy egyetemi hallgatók körében végzett primer kutatás eredményei. *Munkaügyi Szemle*. 1 (1) 38-45.
- Pividaychyk O., Popovich A., Báthori-Tárczy Z., Afanasyev D. (2013), A hallgatók pályaválasztását befolyásoló szempontok elemzése. *Acta Medicinæ et Sociologica*. 4(10) 71-86.
- Ramakrishnana, S., Macaveiu, C. (2019), Understanding aspirations in tourism students. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 39. 40-48.
- Richardson, S. (2009), Undergraduates' perceptions of tourism and hospitality as a career choice. *International Journal of Hospitality Management*. 28 (3). 382-388. DOI 10.1016/j.ijhm.2008.10.006
- Richardson, S., Thomas, N. J. (2012), Utilising Generation Y: United States Hospitality and Tourism Students' Perceptions of Careers in the Industry. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 19 (1) 102-114. DOI 10.1017/jht.2012.12
- Rowley, J., Slack, F. (2004), Conducting a literature review. *The American journal of maternal child nursing*. 27(6) 31-39.
- S. Gubik A., Farkas Sz. (2016), A karriermotívumok változásának hatásai a magyarországi hallgatók vállalkozásindítási elképzeléseinek alakulására. *Vezetéstudomány*. 47 (3) 46-55.
- Szerb L., Márkus G. (2007), A felsőoktatási környezet hatása a vállalkozói életpálya választására. *Közgazdasági szemle*. 54 (3) 248-273.
- Szondi R. (2017), Karriertervezés vizsgálata a Debreceni Egyetemen. *Köztes-Európa*. 9 (1-2) 169-176.
- Szondi R. (2018), Karriertervezés és kompetenciák vizsgálata egyetemisták körében. *Metszetek*. 7 (4) 34-45.
- Tóth T. (2008), Értékek dominanciája a pályaválasztásban Az értékattitűd jellemzői a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karának elsőéves hallgatói körében. *Nővér*. 21 (2) 10-18.
- Uhlár Á., Szemes Á., Tóth L. (2016), Testnevelő tanárjelölt hallgatók vizsgálata a pályaválasztásról alkotott véleményük tükrében. *Testnevelés, sport, tudomány*. 1 (2) 8-19.
- Webster, J., Watson, R.T. (2002), Analyzing the Pats to Prepare for the Future: Writing a Literature Review. *MIS Quarterly*. 26 (2) 13-23.

Egyéb források
Further resources

- Diplomás Pályakövetési Rendszer jelentés (2020), Friss-diplomás kutatás eredménye Letölthető (2021.09.22.): <https://www.diplomantul.hu/dpr-aae-palyaorientaciottamogato-modul>
- Kiss Zsuzsanna interjú (2021) Letölthető (2021.08.18.): <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/kronikus-munkaerohiany-sujthatja-a-jovoben-a-vendeglato-es-szallodaipart-1174030>
- Flesh Tamás interjú (2021) Letölthető (2021.08.18.): <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/kronikus-munkaerohiany-sujthatja-a-jovoben-a-vendeglato-es-szallodaipart-1174030>

Formádi Katalin, PhD egyetemi docens
formadi.katalin@gtk.uni-pannon.hu

Papp Zsófia Márta, PhD egyetemi docens
papp.zsofia@gtk.uni-pannon.hu

Pannon Egyetem

Systematic Literature Review of Hungarian Empirical Career Studies, Focusing on Journal Articles Concerning University Students

THE AIM OF THE PAPER

In the international literature career researches are constantly popular in case of many professions. The researches focus on both career paths/life paths and the characteristics of university students, like their career plans, motivations. The main objective of this article is to collect and analyse the Hungarian scientific publications based on this topic.

METHODOLOGY

In this research the method of systematic literature review has been used to collect and analyse the Hungarian scientific journal articles found in the Hungarian platform of MTMT. After filtering the findings 75 articles were statistically analysed and the strictly connected 28 articles were analysed more detailed.

MOST IMPORTANT RESULTS

According to our results the number of the connecting Hungarian articles is quite few, but it is growing in the last years. It also became clear that this topic is not widely researched in Hungary, and is limited to some areas only (mostly sport and health issues are in the focus of the articles). Other professions are tangential (like business sciences), or not researched at all (like natural sciences). In articles concerning university students the researches focus on some special topics (like the role of personal branding or the influence of Covid-19) besides future career plans.

RECOMMENDATIONS

According to the labour market problems of these days it could be assumed that research on university students' career ideas is in its heyday. As the results of our systematic literature review, however, it is clear that there is a serious deficiency in this kind of research. It would be gap filling to analyse any profession and would provide essential help for decision makers both in the private and the public sector when planning the future.

Keywords: career, university students, systematic literature review